

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-51/17-15/
Podgorica, 27. februar 2017. godine

INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
DR HALILA DUKOVIĆA NA KONFERENCIJI
„ZAUSTAVIMO NASILJE NAD DJECOM“,
održanoj u Podgorici, 27. februara 2017. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na Konferenciji „Zaustavimo nasilje nad djecom“, održanoj 27. februara 2017. godine u Podgorici.

Konferenciju su organizovali Vlada Crne Gore i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori, u saradnji sa Delegacijom Evropske unije. Organizovanjem Konferencije obilježen je početak druge faze kampanje „Zaustavimo nasilje“, koju Vlada i UNICEF sprovode od jula 2016. godine. Ova faza kampanje posvećena je zaštiti djece od porodičnog nasilja i tjelesnog kažnjavanja, dok je prva faza bila usmjerena na zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja na internetu.

Na Konferenciji su učestvovali stručnjaci, donosioci odluka, predstavnici međunarodnih i nevladinih organizacija, predstavnici država okruženja i renomirani međunarodni eksperti, među kojima su dr Nadin Burk Haris, pedijatričarka, poznata po inovativnom pristupu u rješavanju problema vezanih za negativna iskustva u djetinjstvu, prof. dr Frensis Gardner sa Univerziteta Oksford, dr Suzan Bisel, direktorka Globalnog partnerstva za zaustavljanje nasilja nad djecom i Kaia Iva, ministarka socijalne zaštite Estonije. Otvaranju Konferencije je prisustvovao i Predsjednik države Filip Vujanović.

Konferenciju su otvorili potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde Zoran Pažin, otpravnik poslova i šef Sektora za saradnju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Andre Lis i šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks.

Potpredsjednik Vlade i ministar pravde Zoran Pažin je istakao da partnerstvo Vlade sa UNICEF-om daje značajne rezultate, ocjenjujući da je dostignuti nivo dječjih prava najmjerodavniji pokazatelj stepena poštovanja ljudskih prava u jednoj državi. Podsjetio je na Povelju o pravima djeteta iz 1959. godine i njenu Preambulu u kojoj se navodi da „Čovječanstvo duguje djeci najbolje što ima“. Ova Povelja, čije preporuke nijesu pravno obavezujuće, bila je osnov za donošenje Konvencije UN o pravima djeteta koju su potpisale i ratifikovale 193 države. Njena četiri vodeća principa: pravo na život, zabrana diskriminacije, princip participacije i princip najboljeg interesa djeteta bili su vodeći principi prilikom pripreme Nacrta strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja u Crnoj Gori (2017-2021). Najavio je da će se Crna Gora pridružiti Globalnom partnerstvu za zaustavljanje nasilja nad djecom. Pažin je podsjetio na riječi britanskog pisca Čarlsa Dikensa koji je rekao da djeca u svojim malim svjetovima u kojima ostvaruju svoje egzistencije ništa tako dobro ne spoznaju i ništa tako snažno ne osjećaju kao nepravdu. Uvjeren je da je ova Konferencija na visokom nivou korak ka pravdi i ispravljanju nepravde prema djeci.

Andre Lis, otpravnik poslova i šef Sektora za saradnju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori je istakao da je nasilje, a pogotovo nasilje nad djecom, neprihvatljivo, zbog čega Evropska unija sprovodi niz mjera u cilju zaštite njihovih prava. Naveo je da je porodica

najbolje mjesto za odrastanje djeteta, ali da ista može biti i opasno okruženje. Nasilje nad djecom u porodici ne može se opravdati željom za disciplinovanjem. Saopštio je da je 21 država zabranila fizičko kažnjavanje djece, među kojima i Crna Gora, koja je to učinila nedavnim izmjenama Porodičnog zakona. Imajući u vidu da je nasilje ne samo najgori oblik diskriminacije, već i krivično djelo, istaknuto je da ne smije biti tabu tema. Nijedno dijete ne treba da živi u strahu od nasilja, posebno u svojoj porodici. Smatra da je nasilje zločin protiv kojeg se svi moramo boriti. Lis je zaključio da je neophodna promjena svijesti svakog pojedinca, kako bi se stvorilo društvo koje vrednuje ljudska prava i štiti svaku osobu.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Benjamin Perks je ukazao na važnost povezanosti roditelja i djeteta pogotovo u prvih 1000 dana života. Istakao je da nasilje i nepovoljna iskustva tokom djetinjstva poput zanemarivanja, emotivnog, fizičkog i seksualnog zlostavljanja ili disfunkcionalnog roditeljstva ugrožavaju odnos djeteta i roditelja, što ima negativne posljedice za dijete, lokalnu zajednicu i cjelokupno društvo. Postoje brojni naučni dokazi koji potvrđuju da nepovoljna iskustva u djetinjstvu i slabo vezivanje djeteta za roditelje rezultiraju zdravstvenim problemima, lošijim obrazovnim postignućima, nezaposlenošću i, često, kriminalnim i nasilnim ponašanjem. Veoma je važna rana intervencija kojom se mogu ublažiti negativna iskustva u djetinjstvu. Perks je naglasio da ulaganje u rani razvoj djeteta predstavlja najbolje ulaganje javnih sredstava, uz podsjećanje da se na rješavanje trajnih posljedica koje potiču od negativnih iskustava potroši 8% BDP-a globalne ekonomije. 40 % djece raste u lošim odnosima sa roditeljima, zbog čega treba jačati servise za podršku porodicama. Benjamin Perks je pozvao društvo da glasno i jasno prekine javni tabu kojim se prikriva problem nasilja nad djecom kako bi se doprinijelo sprječavanju i ublažavanju negativnih iskustava. Takođe je pozvao nadležne subjekte da stvore snažne i povezane servise kojima se promoviše pozitivno roditeljstvo i zaštita od nasilja i negativnih iskustava tokom čitavog djetinjstva.

Pedijatrica dr Nadin Burk Haris je predstavila svoj inovativni pristup u rješavanju problema vezanih za negativna iskustva u djetinjstvu koji sprovodi u San Francisku. Ukazala je na korelaciju negativnih iskustava sa lošim zdravstvenim stanjem. Prema rezultatima istraživanja sprovedenog u Americi 1999. godine, oko dvije trećine ispitanika je doživjelo makar jedno negativno iskustvo u djetinjstvu, a svaka osma osoba doživjela je četiri ili više takvih iskustava. Istakla je da podaci pokazuju da osobe koje su imale više od četiri negativna iskustva, imaju 2,2 puta veće šanse da obole od srčanih oboljenja, nego osobe bez takvih iskustava. Takođe, za ova lica postoji 12 puta veća vjerovatnoća za suicid, kao i četiri puta veća vjerovatnoća za obolijevanje od kancera ili Alchajmerove bolesti. Ukoliko se ne preduzme intervencija prema licima koja dožive šest ili više negativnih iskustava u djetinjstvu, njihov životni vijek se može smanjiti za 20 godina. Dokazano je da kod odraslih osoba koje su imale četiri ili više negativnih iskustava u djetinjstvu postoji veća sklonost ka pušenju, alkoholizmu i ranom stupanju u seksualne odnose. Djeca su posebno osjetljiva na ponovljene stresne situacije u djetinjstvu- toksični stres koji dovodi do multisistemskih promjena u organizmu – neuroloških, imunoloških i hormonskih. Burk Haris je osnovala Organizaciju za sprječavanje, praćenje i liječenje negativnih iskustava u djetinjstvu koja su i dalje najčešće skrivena strana javnog zdravlja. Kako bi se postigli vidljivi rezultati u ranoj intervenciji, potreban je opštedruštveni pokret podizanja nivoa svijesti i redovan skrining. U okviru prevencije potrebno je proširiti programe i javne politike koje sprječavaju negativna iskustva u djetinjstvu i ublažavaju efekte toksičnog stresa, te podižu nivo svijesti o negativnim iskustvima u djetinjstvu. U sklopu skrininga neophodno je osigurati da svako dijete u okviru redovnog sistematskog pregleda prođe pregled radi utvrđivanja postojanja negativnih iskustava u djetinjstvu. Djeci koja dožive toksični stres potrebno je pružiti podršku kako bi se spriječile dugoročne posljedice stresa po zdravlje. Najbolje prakse u ovoj oblasti podrazumijevaju: kućne posjete, posvećenost mentalnom zdravlju, socijalni rad i intervencije koje obuhvataju dvije generacije. Zaključila je

da je evidentno podizanje svijesti o ovoj temi, ali da u brojnim državama predstoji još mnogo posla.

U nastavku Konferencije ministri rada i socijalnog staranja, pravde, zdravlja, prosvjete, unutrašnjih poslova i ljudskih i manjinskih prava, čija ministarstva su uključena u izradu strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2017-2021 su iskazali punu posvećenost i spremnost Vlade Crne Gore da se suprostavi nasilju nad djecom, kao jednom od najnegativnijih fenomena u društvu. Najavili su donošenje strategije i upoznali učesnike sa specifičnim ciljevima koji će istom biti definisani.

Ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić je saopštio da su specifični ciljevi strategije definisani tako da u naredne četiri godine usmjeravaju resurse države ka jačanju sistema zaštite, u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima kojima se reguliše ta oblast. Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i partnerima, učestvovaće u osnivanju i funkcionisanju nacionalne dječje kuće za djecu žrtve nasilja, u kojoj će se sprovoditi forenzički razgovori sa djecom koja su bila izložena seksualnom i fizičkom zlostavljanju ili nasilju u porodici, kao i medicinski pregledi, procjena traume i kratkoročni tretman.

Potpredsjednik Vlade i ministar pravde Zoran Pažin je mišljenja da je rok predviđen strategijom dug i da istu treba realizovati u kraćem vremenskom periodu. Ukazao je na potrebu umrežavanja baza podataka svih relevantnih ministarstava u oblasti nasilja nad djecom. Takođe, potrebno je uspostaviti i registar osoba osuđenih za krivična djela protiv polne slobode počinjena nad djecom. Istakao je da je potrebno voditi računa o informisanosti djece i njihovih zastupnika o pravima djeteta i dostupnim uslugama podrške u okviru pravosudnog sistema.

Ministar zdravlja Kenan Hrapović je saopštio da je zdravlje djece najveći kapital društva i pretpostavka održivog razvoja. Ukazao je na važnost jačanja zdravstvenog sistema sa fokusom na primarnu zdravstvenu zaštitu i preventivne usluge. Zlostavljanje i zanemarivanje djece nije samo javno-zdravstveni problem, već i pravno i pitanje ljudskih prava, pitanje bezbjednosti, problem kojim treba da se bave svi sektori i ukupno društvo.

Ministar prosvjete Damir Šehović je podsjetio da je Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa UNICEF-om, školske 2005/2006. godine počelo projekat „Škola bez nasilja“ koji je namijenjen učenicima, nastavnom i nenastavnom osoblju, roditeljima i cjelokupnoj zajednici, sa ciljem da spriječi nasilje među školskom djecom. Neophodno je sprovoditi programe prevencije i edukacije u školama, kako bi đaci i zaposleni adekvatno i pravovremeno reagovali na slučajeve nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja djece, finansijske i materijalne eksploatacije i socijalne izolacije.

Ministar unutrašnjih poslova Mevludin Nuhodžić je saopštio da će MUP uložiti dodatne napore u zaštiti djece od porodičnog nasilja i fizičkog kažnjavanja. Posebnu pažnju posvetiće osposobljavanju policijskih službenika za rad sa djecom, a pogotovo sa žrtvama nasilja. Planirano je da svaki centar i odjeljenje bezbjednosti ima specijalizovane i po standardima opremljene prostorije u kojima bi policijski službenici intervjuisali djecu u prijateljskoj atmosferi. Cilj je da se ispoštuje integritet svakog djeteta.

Ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka smatra da je prisustvo velikog broja predstavnika vlasti na Konferenciji dokaz odlučnosti Vlade u borbi protiv tog najnegativnijeg fenomena društva- nasilja nad djecom. Poručio je da djecu treba učiti toleranciji i tome da su različitosti bogatstvo, dodajući da predrasude kod djece ne postoje.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da institucija Zaštitnika u ostvarivanju svog mandata i kroz redovne aktivnosti posebnu pažnju posvećuje prevenciji i zaštiti prava djeteta. Na osnovu rada sa djecom i njihovog obraćanja instituciji Zaštitnika, evidentno je da je problem nasilja nad djecom prisutan u crnogorskom društvu, a posebno problem vršnjačkog nasilja i nasilja u školama. Bilježi se porast pritužbi koje se odnose na ovu pojavu, što se može protumačiti ili kao porast slučajeva nasilja ili objasniti činjenicom

da su djeca postala slobodnija da prijavljuju nasilje i da je povećana vidljivost institucije Zaštitnika.

Kaia Iva, ministarka socijalnog staranja Estonije je predstavila iskustva ove države u zaštiti djece od nasilja, navodeći da je za postizanje rezultata neophodno koordinirano djelovanje državnih organa i nevladinog sektora. Prezentovala je ključne odredbe estonskog Zakona o zaštiti djece kojima se naglašava značaj prevencije, rane intervencije i međusektorske saradnje. Zakonom su definisane nadležnosti različitih institucija, formirana je i Državna agencija za socijalno osiguranje koja djeci pruža zaštitu na državnom i lokalnom nivou. U Estoniji kontinuirano sprovode istraživanja o nasilju nad djecom, a prema posljednjim podacima iz 2012. godine, 25 % roditelja fizičko kažnjavanje ne smatra nasiljem nad djecom. Od 2014. sprovode Program pozitivnog roditeljstva, a roditelji koji učestvuju u ovom programu imaju tri puta manje problema u odnosu sa svojom djecom. Početkom 2017. u Talinu je otvorena multidisciplinarna Dječija kuća u kojoj stručnjaci iz različitih oblasti pružaju podršku djeci.

Dr Suzan Bisel je govorila o Globalnom partnerstvu za zaustavljanje nasilja nad djecom, koje se zasniva na jasnim principima angažmana i posvećenosti da se čuje glas relevantnih subjekata. Saopštila je da je zaustavljanje nasilja nad djecom utvrđeno i Agendom 2030 koja sadrži nove ciljeve održivog razvoja. Kako bi se izgradio svijet u kojem će svako dijete rasti bez nasilja, neophodno je izgraditi i održati političku volju usmjerenu na suzbijanje nasilja, ubrzati djelovanje svih država i jačati saradnju. Partnerstvo podrazumijeva pojedinačno djelovanje država, koje su pozvane da svoje nacionalne planove i programe usklade sa ciljevima definisanim Agendom 2030. Dr Bisel je saopštila da je osnovan Fond za zaustavljanje nasilja koji okuplja više donatora i raspolaže grantovima namijenjenim podršci za ostvarenje vizije Globalnog partnerstva - svijeta u kojem svako dijete raste bez nasilja i eksploatacije.

Prof. dr Frensis Gardner, profesorica dječje i porodične psihologije na Univerzitetu Oksford je govorila o pozitivnom roditeljstvu i njegovom značaju za pravilan rast i razvoj djeteta. Saopštila je da istraživanja ukazuju da je pozitivno roditeljstvo važno za: zdravlje i dobrobit djeteta, bihevioralni i obrazovni razvoj, smanjenje nasilja nad djecom, smanjenje rizika od problematičnog ponašanja i jačanje otpornosti na stres. Objasnila je kako servisi poput prenatalnih posjeta, patronažne službe, kao i proširenje usluga predškolskog obrazovanja mogu spriječiti ili ublažiti efekat nasilja i negativnih iskustava u djetinjstvu. Predstavila je program za roditelje koji sadrži set uspješnih roditeljskih praksi koje se mogu primjenjivati u različitim kulturnim sredinama. Saopštila je da je program raspoređen po državama na osnovu stepena njegovanja tradicionalnih vrijednosti u porodičnim odnosima i naglasila da je njegov efekat u tradicionalnim društvima jak koliko i u liberalnim.

U popodnevnom dijelu Konferencije održane su dvije panel diskusije. O negativnim iskustvima u djetinjstvu govorili su: dr Nadin Burk Haris, dr Suzan Bisel, prof. dr Svetlana Logar iz Agencije IPSOS, Maja Raičević iz Centra za ženska prava i Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a. U okviru ovog panela istaknut je značaj razvijanja zdravog odnosa između roditelja i djece i ukazano je na aktivnosti koje je potrebno preduzeti u cilju pridruživanja Crne Gore Globalnom partnerstvu za zaustavljanje nasilja nad djecom. Takođe, predstavljeni su podaci Istraživanja IPSOS-a o nasilju nad djecom u Crnoj Gori iz januara 2017. godine i praksa nevladinog sektora u neposrednom radu sa žrtvama porodičnog nasilja. Istaknuto je da je zanemarivanje djece najčešće negativno iskustvo i da pored vidljivog zanemarivanja postoji i nevidljivo-emotivno. Zaključeno je da je brižno okruženje u prvim godinama života veoma važno za zdrav razvoj djece i da uspješno roditeljstvo ne podrazumijeva da djeca poštuju unaprijed postavljena pravila.

Svoja iskustva o pozitivnom roditeljstvu predstavili su: Jasmina Birn iz UNICEF-ove kancelarije za istraživanja Inocenti, prof. dr Frensis Gardner, prof. dr Svetlana Logar, Marina Miranović iz Ministarstva pravde i Kristina Mihailović iz Udruženja „Roditelji“. Predstavljene

su aktivnosti UNICEF-ove kancelarije za istraživanja Inocenti koja promoviše globalne pozitivne trendove uspješnih praksi roditeljstva. Istaknuto je da su specijalizovani centri za podršku roditeljima najpopularniji servisi, a od posebe važnosti su servisi namijenjeni porodicama koje prolaze kroz neki oblik krize. U okviru tih servisa naglasak je na oslanjanju na sopstvene resurse, kako bi porodice same rješavale svoje probleme. Pozdravljeno je nedavno pokretanje telefonskog SOS servisa u Crnoj Gori koji pruža podršku roditeljima u primjeni pozitivnih roditeljskih praksi i nenasilnom vaspitanju djece. Predstavnica Ministarstva pravde je govorila o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona, naglašavajući da se iste uglavnom odnose na prava djece. Zakonom je propisana zabrana tjelesnog kažnjavanja djece, koje narušava pravo djeteta na dostojanstvo i tjelesni integritet. Utvrđena je mogućnost uvođenja lica za podršku djetetu u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, u situacijama kada suprostavljeni interesi roditelja idu na štetu djece. Lice za podršku upoznaje dijete sa njegovim pravima, pruža informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka i prenosi sudu mišljenje djeteta.

U popodnevnom dijelu Konferencije učenici Gimnazije „Slobodan Škerović“ iz Podgorice su iznijeli svoje stavove o nasilju nad djecom. Istakli su da je porodično nasilje jedan od najtežih vidova nasilja jer bi porodica trebalo da pruža zaštitu djeci. Naglasili su da ne postoji opravdanje za neprijavlivanje nasilja i poručili da se dobrom edukacijom i prevencijom, kao i udruženom akcijom cijelog sistema može stati na kraj ovoj negativnoj pojavi.

Na kraju Konferencije, Dejvid Meglaflin, zamjenik regionalnog direktora UNICEF-a za Centralnu i Istočnu Evropu i Zajednicu nezavisnih država je izrazio zadovoljstvo zbog spremnosti Vlade Crne Gore da uz podršku UNICEF-a zaustavi nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje djece. Pozvao je učesnike Konferencije da preduzmu konkretne aktivnosti kako bi sva djeca odrastala slobodno i bez nasilja.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković